

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Akceptuję:

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Agnieszka Dziemianowicz-Bąk

PROGRAM

„Warto być Przedsiębiorstwem Społecznym!”

NA LATA 2023–2025

Warszawa, 2024 r.

Spis treści

I.	WPROWADZENIE	4
II.	PODSTAWA PRAWNA.	5
III.	DIAGNOZA.....	6
IV.	GŁÓWNY CEL PROGRAMU.	8
V.	DZIAŁANIA WSPIERANE W RAMACH PROGRAMU.	9
VI.	PODMIOTY UPRAWNIONE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW.....	11
VII.	REZULTATY I WSKAŹNIKI.....	12
VIII.	REALIZATORZY PROGRAMU.	13
IX.	ZASADY REALIZACJI PROGRAMU.....	13
X.	FINANSOWANIE.	15
XI.	OBOWIĄZKI INFORMACYJNE, MONITORING, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, KONTROLA.	17

Wykaz skrótów i pojęć

Skrót	Rozwinięcie	Definicja
CIS	Centrum integracji społecznej	Jednostka, o której mowa w art. 3 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2241).
EFS, EFS+	Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Społeczny +	Europejski Fundusz Społeczny jest jednym z pięciu głównych funduszy, przez które Unia Europejska wspiera rozwój społeczno-gospodarczy wszystkich krajów członkowskich. Europejski Fundusz Społeczny Plus jest głównym instrumentem Unii Europejskiej (UE) służącym inwestowaniu w ludzi. EFS+ łączy w sobie cztery instrumenty finansowania, które funkcjonowały oddzielnie w okresie programowania 2014–2020: Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych oraz program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych.
JST	Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostka samorządu terytorialnego to gmina, powiat, lub województwo.
KIS	Klub integracji społecznej	Jednostka, o której mowa w art. 18 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności to plan rozwojowy, o którym mowa w rozdziale 2aa ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324, z późn. zm.), finansowany z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności.
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej	Program przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej” (M. P. poz. 811, z późn. zm.).
Minister	Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	
Ministerstwo	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	
OWES	Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej	Podmiot, który uzyskał akredytację na podstawie art. 36 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 113). Lista akredytowanych OWES dostępna jest na stronie ekonomiaspoleczna.gov.pl.
PES	Podmioty ekonomii społecznej	Podmiot, o którym mowa w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.
PS	Przedsiębiorstwo społeczne	PES, który uzyskał status przedsiębiorstwa społecznego, o którym mowa w art. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.
PZS	Podmioty zatrudnienia socjalnego	łącznie KIS i CIS.
Ustawa ekonomii społecznej	o	Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

I. WPROWADZENIE

Ekonomia społeczna to rodzaj aktywności, w którym łączą się metody działania charakterystyczne dla aktywności gospodarczej z działaniami społecznymi. Dzięki temu podmioty ekonomii społecznej mają szczególną zdolność do uwalniania potencjału społeczności lokalnych i jednocześnie do realizowania istotnych celów w zakresie włączenia społecznego i zwiększania dostępności do usług społecznych. Z tych względów wspieranie ekonomii społecznej jest jednym z ważnych celów polityki społecznej. Zgodnie z definicją ujętą w ustawie o ekonomii społecznej, aktywność w tym obszarze obejmuje tworzenie miejsc pracy, reintegrację społeczną i zawodową oraz realizację usług społecznych, podejmowane na rzecz społeczności lokalnej. Działalność ta może być prowadzona przez podmioty ekonomii społecznej, zarówno jako działalność pożytku publicznego, działalność gospodarcza, jak i inna działalność o charakterze odpłatnym. Podmioty ekonomii społecznej, dzięki swojemu lokalnemu i oddolnemu charakterowi mogą działać w sposób innowacyjny, ale przede wszystkim odpowiadający na konkretne uwarunkowania i potrzeby członków lokalnej społeczności.

Szczególną rolę w grupie podmiotów ekonomii społecznej odgrywają PS, które prowadzą działalność w istotnych obszarach polityki społecznej, edukacyjnej, kulturalnej czy zdrowotnej. Działalność ta obejmuje przede wszystkim reintegrację społeczną i zawodową, zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz realizację usług społecznych. Istotna rola PS w polityce publicznej wynika nie tylko z zakresu ich działań, ale również z przyjętych i stosowanych przez podmioty z takim statusem wartości ekonomii społecznej. Wartości te, takie jak stabilność prowadzonej działalności, włączanie pracowników w procesy decyzyjne, czy przeznaczanie zysków na cele społeczne odzwierciedlone są w kryteriach określonych w ustawie o ekonomii społecznej. Podmioty ekonomii społecznej wypełniające te warunki mogą uzyskać status PS, będący formalnym potwierdzeniem i wyraźną deklaracją wskazującą cele i sposób funkcjonowania. Jest to również istotny element budujący wiarygodność PS jako stabilnych partnerów dla jednostek samorządu terytorialnego i innych przedsiębiorców.

Wszelkie wsparcie rozwoju przedsiębiorczości społecznej jest jednym z kluczowych kierunków działania bezpośrednio wynikających z KPRES. W dokumencie tym jednoznacznie wskazuje się na rolę PS w ekonomii społecznej. Temu celowi służy wiele rozwiązań uregulowanych w ustawie o ekonomii społecznej. Instrumenty wsparcia kierowane do PS obejmują wsparcie finansowe oraz usługi świadczone przez OWES. Ponadto uzyskanie statusu PS wiąże się z dostępem do środków finansowych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Funduszu Pracy, umożliwiających tworzenie nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. PS korzystać mogą także z różnorodnego wsparcia dofinansowanego ze środków europejskich (KPO, EFS i EFS+).

Niniejszy program jest pilotażową propozycją uzupełnienia powyższego instrumentarium. Koncentruje się on na szczególnie istotnych aspektach funkcjonowania PS związanych z tworzeniem miejsc pracy oraz reintegracją społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także przyczynia się do wzmocnienia PS realizujących usługi społeczne.

Jednocześnie program stanowi też odpowiedź na potrzebę zapewnienia wsparcia PS w okresie, w którym z jednej strony dobiegają końca działania dofinansowane ze środków europejskich w ramach perspektywy finansowej 2014–2020, a z drugiej

działania zaplanowane w ramach perspektywy finansowej na lata 2021–2027 jeszcze się nie rozpoczęły lub znajdują się w początkowej fazie realizacji. Wsparcie to jest szczególnie istotne w kontekście nowych wyzwań wynikających z globalnych okoliczności ekonomicznych i politycznych takich jak agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, wzrost cen paliw energetycznych, inflacja, waloryzacja kosztów wynagrodzeń, czy też wciąż odczuwalne ekonomiczne i społeczne konsekwencje pandemii COVID-19.

Wyzwania te mają zasadniczy wpływ na funkcjonowanie społeczności lokalnych, a PS z ich potencjałem do działania w sferze usług społecznych i włączenia społecznego, mogą być współautorem odpowiedzi na te wyzwania, jednocześnie wzmacniając spójność społeczną.

Instrumenty wsparcia przewidziane w programie zostały opracowane na podstawie potrzeb PS. Założenia programu były przedmiotem spotkań z przedstawicielami Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, Pomorskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, a także na spotkaniach z przedstawicielami Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, a także z podmiotami ekonomii społecznej i PS. Ponadto przeprowadzone zostały także konsultacje społeczne projektu programu, w których udział mogły wziąć wszystkie zainteresowane osoby.

Wsparcie PS jest istotne nie tylko z perspektywy tych podmiotów, ich pracowników czy odbiorców świadczonych przez nie usług. Ilościowy i jakościowy rozwój przedsiębiorczości społecznej to także wyraźny sygnał dla partnerów PS – jednostek samorządu terytorialnego i innych przedsiębiorców, że ta nowa forma działalności stanie się w najbliższych latach ważnym elementem ekonomicznego i społecznego ekosystemu. Stymulowanie wzrostu liczby PS jest zatem korzystne z perspektywy celów polityki społecznej i pozostaje jednym z wyzwań w tym obszarze.

Aktualizacja programu

Doświadczenia wynikające z naboru wniosków zrealizowanego w 2023 r. jednoznacznie potwierdzają, że ujęta w programie formuła wsparcia dla PS jest potrzebna. W odpowiedzi na pierwszy nabór PES złożyły 857 wniosków, a ostatecznie zawartych zostało 385 umów z PS, którym przekazano łącznie 21,73 mln zł (w tym 19,76 mln zł z Funduszu Pracy i 1,97 mln zł z Funduszu Solidarnościowego). Realizacja programu przyczyniła się także do wzrostu liczby podmiotów ekonomii społecznej, które w pierwszym roku obowiązywania ustawy o ekonomii społecznej wniosowały i uzyskały status PS.

W celu zachowania tego pozytywnego trendu, zaproponowano wprowadzenie zmian w programie. Modyfikacje te służą w szczególności wyeksponowaniu istotnej roli PS w realizowaniu usług społecznych na rzecz społeczności lokalnych. Propozycje zmian były przedstawione reprezentantom PS oraz PES uczestniczącym w cyklicznych spotkaniach organizowanych przez Departament Ekonomii Społecznej oraz przedstawicielom Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Ponadto propozycje zmian w programie były przedmiotem konsultacji społecznych.

Druga aktualizacja programu przeprowadzona została w drugiej połowie 2024 r. Wprowadzone zmiany polegały przede wszystkim na dodaniu informacji o środkach zaplanowanych na realizację programu w 2025 r.

II. PODSTAWA PRAWNA.

Program opracowany został na podstawie art. 31 ustawy o ekonomii społecznej, zapewniającego ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego możliwość przygotowania resortowego programu wspierania ekonomii społecznej. Podstawą prawną umożliwiającą sfinansowanie programu z Funduszu Pracy jest art. 108 ust. 1 pkt 65 oraz art. 109m ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2024 r. poz. 475, z późn. zm.). Środki z Funduszu Solidarnościowego przeznaczone zostaną na realizację programu na podstawie art. 6aa ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296, z późn. zm.).

III. DIAGNOZA.

Do sektora ekonomii społecznej zalicza się szereg podmiotów, których cechą wspólną jest realizacja celów społecznych, najczęściej w wymiarze lokalnym. Sektor ten tworzą podmioty ekonomii społecznej, to jest: spółdzielnie socjalne, jednostki reintegracyjne (w tym jednostki aktywizujące osoby niepełnosprawne – warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej – oraz podmioty zatrudnienia socjalnego aktywizujące osoby wykluczone społecznie – centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej), organizacje pozarządowe, podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571, z późn. zm.), spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz spółdzielnie pracy, a także spółdzielnie produkcji rolnej. Ustawa o ekonomii społecznej definiuje jeszcze jeden typ podmiotów, czyli PS. Jednostkami tymi mogą być ww. PES, które otrzymają od wojewody decyzję o nadaniu statusu PS w związku ze spełnianiem ustawowych wymogów¹ m.in.:

- prowadzenia działalności gospodarczej, działalności odpłatnej pożytku publicznego lub innej działalności o charakterze odpłatnym,
- prowadzenia działalności służącej rozwojowi lokalnemu i mającej na celu reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizację usług społecznych,
- zatrudniania co najmniej 3 osób oraz utrzymania poziomu zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na poziomie przynajmniej 30%,
- demokratycznego zarządzania organizacją,
- niedzielenia zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy członków, akcjonariuszy, udziałowców i osoby zatrudnione.

Przed wejściem w życie ustawy o ekonomii społecznej także istniały PS, jednak ich funkcjonowanie było określone ramami projektów realizowanych przy udziale funduszy europejskich. PS utworzone przed wejściem w życie ustawy wpisywały się więc w definicję określoną w „Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014–2020” z 8 lipca 2019 r. oraz działały w oparciu o szczegółowe instrukcje zawarte w tym dokumencie. Do 12 stycznia 2023 r. w Bazie Przedsiębiorstw Społecznych²,

¹ Art. 3–9 ustawy o ekonomii społecznej.

² <http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> [dostęp: 12 stycznia 2023 r.]

prowadzonej przez Ministerstwo, zarejestrowano 2168 takich podmiotów, z czego najwięcej ich funkcjonowało w województwach: podkarpackim (343) i śląskim (312), a najmniej w województwach: opolskim (56) i świętokrzyskim (61). Przedsiębiorstwa te działały lub działają w różnorodnych branżach, ale najwięcej podmiotów (32%) deklaruowało działalność w obszarze edukacji i kultury, nieco mniej w obszarze usług dla firm, organizacji i administracji publicznej (25%), a także w obszarze gastronomii (23%). Natomiast zdecydowanie marginalne wśród funkcjonujących dotychczas PS są branże takie jak: usługi ochroniarskie, rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, czy ekonomia.

Natomiast po wejściu w życie ustawy o ekonomii społecznej, PS funkcjonują w oparciu o decyzję właściwego wojewody. Minister właściwy do spraw zatrudnienia socjalnego prowadzi elektroniczny wykaz tych podmiotów, w którym na dzień 7 października 2024 r. zarejestrowanych było 1085 PS³. Podobnie jak w przypadku przedsiębiorstw społecznych zakładanych na zasadach z Wytycznych UE, najwięcej PS funkcjonowało w województwach: podkarpackim (145) i śląskim (137), a najmniej w województwach: podlaskim (16) i opolskim (22). Zdecydowana większość PS deklaruowała, że celem jej działalności jest reintegracja pracowników (39%), prawie tyle samo podmiotów deklaruowało łączenie reintegracji ze świadczeniem usług społecznych (38%), a co piąte PS specjalizowało się wyłącznie w realizacji usług społecznych (22%). Jako dominującą działalność, zarejestrowane PS podawały najczęściej działalność w obszarach „opieka zdrowotna i pomoc społeczna” oraz „działalność związana z zakwaterowaniem i gastronomią”.

Analizując cały sektor ekonomii społecznej i biorąc pod uwagę wszystkie PES, należy stwierdzić, że łącznie tych podmiotów funkcjonuje ok. 100 tys. Według danych na dzień 31 grudnia 2022 r. zatrudnionych na umowę o pracę było w nich 180,8 tys. osób⁴, co stanowi 1,2% w odniesieniu do 15,2 mln ogółu osób zatrudnionych w gospodarce narodowej⁵. Ponadto, jeśli pod uwagę weźmie się całość pracy wykonywanej odpłatnie, zarówno w ramach stosunku pracy, jak i umów cywilnoprawnych, a także wymiar świadczonego w Polsce wolontariatu, łączny wolumen pracy w sektorze ekonomii społecznej wynosiłby znacznie więcej - ponad 850 tys. etatów przeliczeniowych. Według ostatniego rachunku satelitarne gospodarce społecznej w Polsce, W 2018 r. łączna wartość produkcji globalnej (rynkowej i nierynkowej) wygenerowana przez ekonomię społeczną wyniosła 62,3 mld zł, czyli 2,94% w relacji do PKB⁶.

Mając powyższe na uwadze, można stwierdzić, że sektor ekonomii społecznej to niewielki obszar z ogromnym potencjałem. Oceniając rolę sektora ekonomii społecznej, a w szczególności przedsiębiorczości społecznej pierwszoplanowe znaczenie ma

³ https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=59 [dostęp: 7 października 2024 r.]

⁴ GUS 2023, Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2022 r. - wyniki wstępne.

⁵ Szczegółowa charakterystyka statystyczna sektora ekonomii społecznej w Polsce znajduje się w części diagnostycznej do Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*. (M.P. z 2022 r. poz. 1171).

⁶ GUS 2021, Rachunek satelitarne gospodarce społecznej dla Polski za 2018 r. Kluczowe wyniki. Materiał stanowiący streszczenie raportu z grantu Eurostat „Rachunki satelitarne gospodarce społecznej” finansowanego ze środków Komisji Europejskiej, przygotowany w ramach projektu „Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej” współfinansowanego ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

pozytywne oddziaływanie społeczne. Polega ono przede wszystkim na dążeniu do rozwiązywania lokalnych problemów, w tym wykluczenia społecznego i zawodowego mieszkańców, a także przyczyn i skutków tego wykluczenia. Zatrudniając osoby, dla których znalezienie pracy na komercyjnym rynku pracy jest trudne lub niemożliwe, PS realizują założenia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i przyczyniają się do osiągnięcia wyższego poziomu spójności społecznej. Dzięki działaniom współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej, w trakcie realizacji perspektywy finansowej 2014–2020 utworzono prawie 15 tys. wysokiej jakości miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w PS. W obecnej perspektywie finansowej 2021-2027 kontynuowana jest polityka reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, oparta na tych samych założeniach.

Jednakże znaczącą barierą dla rozwoju PES jest kwestia umiarkowanego dostępu do źródeł finansowania. Na podstawie badania⁷ zrealizowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej w 2020 r., można stwierdzić, że w prawie krajowym oraz w projektach różnych instytucji został przewidziany szereg instrumentów wsparcia dla PES i PS. W latach 2016–2018 wartość wydatków OWES na dotacje na utworzenie miejsc pracy i wsparcie pomostowe dla PS wyniosło łącznie prawie 200 mln zł⁸. Jednak pomimo znacznych sum pieniędzy transferowanych do PES, w dalszym ciągu podmiotom tym pozostaje duży obszar potrzeb, na które trudno im uzyskać środki. W samym 2019 r. różnica między planowanymi a niezrealizowanymi wydatkami rozwojowymi PES wyniosła ponad 1,1 mld zł⁹. Podobne wnioski można wysnuć z badania¹⁰ zrealizowanego w 2020 r. przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Zgodnie z tym raportem, większość badanych PS deklaruowała spadek przychodu między 30% a 100% w stosunku do sytuacji sprzed pandemii. Wśród długookresowych skutków, respondenci przewidywali także ryzyko dalszej destabilizacji i pogarszania się kondycji finansowej, konieczności redukcji zatrudnienia i płacy, a w ostateczności nawet zamknięcia działalności.

Wskazane powyżej wyniki badań pokazują, że realizacja kolejnych programów dotacyjnych dla PES i PS oraz wprowadzanie nowych instrumentów wsparcia dla tych podmiotów jest oczekiwane i konieczne.

IV. GŁÓWNY CEL PROGRAMU.

Głównym celem programu jest rozwijanie PS przez zapewnienie PS dostępu do wsparcia finansowego ułatwiającego tworzenie miejsc pracy oraz reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wzmocnienie zdolności do świadczenia usług społecznych.

Realizacja tego celu ma szczególnie istotne znaczenie na obecnym etapie wspierania sektora ekonomii społecznej. Ustawa o ekonomii społecznej weszła w życie 30 października 2022 r., stwarzając możliwość czytelnego i powszechnego oznaczenia podmiotów realizujących istotne z perspektywy polityki społecznej, funkcje. Intensywne wsparcie podmiotów ekonomii społecznej, które zdecydują się na uzyskanie tego

⁷Badanie potrzeb finansowych i pozafinansowych w sektorze ekonomii społecznej oraz usług społecznych i zdrowotnych, kierownik badania M. Gajewski, Warszawa 2020.

⁸ *Ibidem*, str. 37.

⁹ *Ibidem*, str. 73.

¹⁰Badanie kondycji przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnych, w kontekście skutków pandemii COVID-19, koordynator badania A. Sowa – Kofta, Warszawa 2020.

statusu jest istotne ze względu na budowanie ich potencjału do realizowania usług społecznych, tworzenia miejsc pracy, oraz reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W początkowym okresie obowiązywania nowych przepisów wspieranie PES w uzyskiwaniu statusu PS, pozwoli lepiej zakorzenić markę przedsiębiorczości społecznej wśród innych instytucji i podmiotów takich jak jednostki samorządu terytorialnego czy też przedsiębiorcy.

Przewidziane w ramach programu instrumenty wsparcia będą istotnym impulsem, dzięki któremu w początkowym okresie wdrażania ustawy o ekonomii społecznej PS będą mogły wzmocnić swoje fundamenty finansowe i organizacyjne.

V. DZIAŁANIA WSPIERANE W RAMACH PROGRAMU.

W ramach programu finansowane są określone w art. 31 ust. 2 ustawy o ekonomii społecznej działania wspierające:

- rozwój ekonomii społecznej,
- wzmacnianie potencjału innowacyjnego i rozwojowego PS,
- zatrudnianie w PS osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym będących pracownikami PS,
- realizację usług społecznych.

Podmioty uprawnione, o których mowa w rozdziale VI skorzystać będą mogły z czterech instrumentów wsparcia:

1. **Wsparcie zatrudnienia.** W ramach tego instrumentu możliwe będzie uzyskanie dofinansowania do wynagrodzenia pracownika zatrudnionego w PS. Wsparcie obejmuje zarówno pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym jak i pozostałych pracowników PS.

Warunki uzyskania wsparcia:

- a) Maksymalna wartość dofinansowania:
 - nie przekracza 1500 zł na jednego pracownika miesięcznie oraz
 - nie może być wyższa niż rzeczywisty koszt składowych wynagrodzenia, o których mowa w rozdziale X pkt 10,
- b) Dofinansowanie może zostać przyznane zarówno na pokrycie kosztów wynagrodzenia poniesionych przed zawarciem umowy o wsparcie działalności PES (refundacja) jak i na pokrycie kosztów wynagrodzenia poniesionych po zawarciu tej umowy. Szczegółowy okres, na który można uzyskać finansowanie określono w rozdziale X pkt 6 i 7,
- c) Dofinansowanie może zostać przyznane na wynagrodzenia ponoszone w związku z zatrudnieniem nie więcej niż 4 pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę w wymiarze co najmniej ½ pełnego wymiaru czasu pracy,
- d) W przypadku dofinansowania do wynagrodzenia pracownika zagrożonego wykluczeniem społecznym, konieczne jest opracowanie i realizacja

indywidualnego planu reintegracyjnego, o którym mowa w art. 6 ustawy o ekonomii społecznej.

2. **Wsparcie PS w realizowaniu usług społecznych.** W ramach tego instrumentu możliwe będzie uzyskanie środków na pokrycie wydatków związanych z realizacją usług społecznych przez podmiot uprawniony, np. zakupem wyposażenia (o ile nie będzie to finansowanie zakupu środków trwałych) niezbędnego do świadczenia usług społecznych, podnoszeniem kwalifikacji lub rozwijania kompetencji pracowników PS w zakresie usług społecznych.

Warunki uzyskania wsparcia:

- a) Dofinansowanie dotyczy wydatków poniesionych na pokrycie kosztów takich jak w szczególności:
 - studia podyplomowe lub ich część (np. 1 semestr), kursy, szkolenia, egzaminy umożliwiające uzyskanie dyplomów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych,
 - wydatków ponoszonych w związku z realizacją usług społecznych w tym stałych kosztów administracyjnych, o których mowa w pkt 3 lit a,
- b) Środki mogą pokryć do 100% kosztów uczestnictwa pracowników PS w przedsięwzięciach zmierzających do podniesienia ich kwalifikacji lub rozwoju kompetencji w zakresie usług społecznych,
- c) Przedsięwzięcie zmierzające do podniesienia kwalifikacji lub rozwoju kompetencji pracowników PS w zakresie usług społecznych powinno rozpocząć się oraz zostać opłacone w roku kalendarzowym, w którym przyznano wsparcie,
- d) Maksymalna wartość dofinansowania wynosi 30 tys. zł na jedno PS,
- e) Ze wsparcia mogą skorzystać PS, bez względu na cel o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o ekonomii społecznej określony w decyzji o uzyskaniu statusu PS,
- f) W ramach tego instrumentu nie można finansować:
 - wynagrodzenia pracownika, które dofinansowane zostało w ramach wsparcia, o którym mowa w pkt 1 i 3,
 - wydatków, które dofinansowane zostały w ramach wsparcia, o którym mowa w pkt 3,

3. **Wsparcie bieżące.** W ramach tego instrumentu możliwe będzie uzyskanie środków na pokrycie niezbędnych kosztów stałych np.: zarządzania, promocji, obsługi prawnej i księgowej.

Warunki uzyskania wsparcia:

- a) Dofinansowanie dotyczy wydatków poniesionych na pokrycie w szczególności stałych kosztów administracyjnych takich jak np. koszty:
 - obsługi księgowej lub
 - obsługi prawnej lub
 - promocji lub

- utrzymania i wyposażenia biura lub innych pomieszczeń wykorzystywanych do prowadzenia działalności, koszty mediów,
- b) Maksymalna wartość dofinansowania wynosi 30 tys. zł na jedno PS,
- c) W ramach tego instrumentu nie można finansować:
 - wynagrodzenia pracownika, które dofinansowane zostało w ramach wsparcia, o którym mowa w pkt 1 i 2,
 - wydatków na pokrycie stałych kosztów administracyjnych, które dofinansowane zostały w ramach wsparcia, o którym mowa w pkt 2,
- d) Podmiot korzystający z tego wsparcia zobowiązany jest do uwzględnienia we wniosku oraz przeprowadzenia działań promujących przedsiębiorczość społeczną, które mogą być finansowane w ramach programu,
- e) PS będzie mogło wnioskować o wsparcie w ramach tego instrumentu jedynie jeżeli wnioskować będzie o wsparcie, o którym mowa w pkt 1 lub 2. Wsparcie w ramach tego instrumentu może zostać przyznane wyłącznie PS, które uzyskują wsparcie, o którym mowa w punktach 1 lub 2.

4. **Wsparcie reintegracji.** W ramach tego instrumentu możliwe będzie uzyskanie dofinansowania na pokrycie kosztów reintegracji społecznej i zawodowej pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Warunki uzyskania wsparcia:

- a) Maksymalna wartość dofinansowania na jednego pracownika wynosi 12 tys. zł, a maksymalna wartość dofinansowania, którą uzyskać może podmiot uprawniony wynosi nie więcej niż 36 tys. zł,
- b) Dla każdego pracownika, którego proces reintegracji będzie wspierany w ramach programu, konieczne jest sporządzenie indywidualnego planu reintegracyjnego, o którym mowa w art. 6 ustawy o ekonomii społecznej,
- c) Dofinansowane działania reintegracyjne muszą wynikać z diagnozy potrzeb osoby objętej indywidualnym planem reintegracyjnym,
- d) Podmiot uprawniony może objąć działaniami reintegracyjnymi dowolną liczbę pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym pod warunkiem zachowania zasad, o których mowa w lit. a–c,
- e) Ze wsparcia mogą skorzystać PS, bez względu na cel o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o ekonomii społecznej określony w decyzji o uzyskaniu statusu PS.

5. Podmioty uprawnione do uzyskania wsparcia będą mogły skorzystać jeden raz w roku kalendarzowym z każdego ze wskazanych w pkt 1–4 instrumentów.

VI. PODMIOTY UPRAWNIONE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW.

1. O wsparcie w ramach programu mogą się ubiegać PS.
2. Ogłoszenie o naborze wniosków może przewidywać możliwość ubiegania się o wsparcie PES, które zobowiążą się do uzyskania statusu PS. W przypadku, w którym

wniosek takiego podmiotu zostanie zatwierdzony, umowa o wsparcie działalności PES, zostanie zawarta po uzyskaniu statusu PS.

3. O wsparcie mogą się ubiegać podmioty, o których mowa w pkt 1 i 2 uprawnione do korzystania z pomocy de minimis, które nie przekroczyły dopuszczalnego progu tej pomocy.

VII. REZULTATY I WSKAŹNIKI.

Rezultatem programu będzie wzrost liczby PS zapewniających stabilne zatrudnienie i wsparcie reintegracyjne dla pracowników zagrożonych wykluczeniem społecznym w latach 2023-2025.

Roczna wartość docelowa wskaźników oszacowana została przy założeniu, że na realizację programu w latach 2024-2025 przeznaczone zostaną środki nie mniejsze niż zaplanowane na 2023 r.

Lp.	Nazwa	Wartość bazowa	Średnia roczna wartość wskaźnika	Źródło finansowania przyczyniające się do osiągnięcia wskaźnika
1.	PS, które uzyskały wsparcie w ramach programu.	0	222	Fundusz Pracy (FP) i Fundusz Solidarnościowy (FS)
2.	Liczba pracowników PS, których zatrudnienie zostało wsparte w ramach programu.	0	816	FP
3.	Liczba PS, które skorzystały ze wsparcia w realizowaniu usług społecznych lub wsparcia bieżącego.	0	100	FP
4.	Liczba zagrożonych wykluczeniem społecznym pracowników PS, których reintegracja została wsparta w ramach programu.	0	167	FS
5.	PES, które uzyskały status PS w związku z otrzymaniem wsparcia w ramach programu.	0	125	FP i FS

Sposób pomiaru wskaźników

1. Wskaźnik 1. Do wskaźnika zaliczone będą wszystkie podmioty, które na dzień 31 grudnia otrzymały w danym roku wsparcie w ramach programu oraz miały status PS.

2. Wskaźnik 2 obejmuje liczbę osób zatrudnionych w PS na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę, których koszty zatrudnienia w danym roku zostały częściowo dofinansowane ze środków programu w ramach instrumentów, o których mowa w rozdziale V pkt 1.
3. Wskaźnik 3 obejmuje PS, które w danym roku kalendarzowym skorzystały z instrumentu wsparcia, o którym mowa w rozdziale V pkt 2 lub 3.
4. Wskaźnik 4 obejmować będzie wszystkich zagrożonych wykluczeniem społecznym pracowników PS (w tym podmiotów, które uzyskają ten status po otrzymaniu wsparcia), na których reintegrację w danym roku kalendarzowym przyznano wsparcie finansowe w ramach instrumentu, o którym mowa w rozdziale V pkt 4.
5. Wskaźnik 5 obejmuje PES, które w momencie składania wniosku w ramach programu nie miały statusu PS, ale uzyskały ten status do końca roku kalendarzowego, w którym przyznano wsparcie.

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU.

Za realizację programu odpowiada:

1. Departament Ekonomii Społecznej w Ministerstwie. Zadania Departamentu obejmują:
 - a) interpretację postanowień programu,
 - b) przygotowanie dokumentacji związanej z naborem wniosków, w szczególności: ogłoszenia o naborze wniosków, regulaminu, wzorów: wniosku, umowy i sprawozdania,
 - c) przeprowadzanie naboru wniosków ogłaszanego przez Ministra,
 - d) ocenę wniosków,
 - e) zawarcie umów o wsparcie działalności w ramach programu,
 - f) ocenę i rozliczenie sprawozdań z realizacji umów o wsparcie działalności,
 - g) realizację działań związanych z przyznaniem wsparcia jako pomocy de minimis,
 - h) bieżący monitoring programu,
 - i) przygotowywanie informacji (sprawozdania) z realizacji programu.
2. Biuro Kontroli i Audytu Ministerstwa odpowiada za kontrolę wybranych podmiotów wspartych w ramach programu w zakresie oceny prawidłowości wykonania umów zawartych z Ministrem.

IX. ZASADY REALIZACJI PROGRAMU.

1. Program będzie realizowany w trybie naboru wniosków, o którym mowa w art. 33 ustawy o ekonomii społecznej.
2. Zasady naboru wniosków, w tym kwestie dotyczące: kryteriów oceny i warunków przyznawania i rozliczania środków zawarte będą w ogłoszeniu o naborze wniosków. Załącznikiem do ogłoszenia będzie regulamin stanowiący integralną część ogłoszenia.
3. Ogłoszenie o naborze wniosków będzie zamieszczane:

- a) na stronie internetowej Ministerstwa www.gov.pl/rodzina oraz stronie www.ekonomiaspoleczna.gov.pl,
 - b) w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa.
4. Minister określi w ogłoszeniu o naborze wniosków w szczególności:
- a) wymagania formalne oraz kryteria merytorycznej i strategicznej oceny wniosków,
 - b) minimalną i maksymalną kwotę środków finansowych, o którą wnioskować może podmiot uprawniony w ramach każdego z instrumentów, o których mowa w rozdziale V,
 - c) podział środków na poszczególne instrumenty wsparcia,
 - d) formę i termin składania wniosków,
 - e) informację o dopuszczalności złożenia wniosku przez PES, o których mowa w rozdziale VI pkt 2 wraz z terminem, w którym podmioty te, zobowiązane są do uzyskania statusu PS,
 - f) warunki zapewnienia przez wnioskodawców dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie realizowanego przedsięwzięcia zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240, z późn. zm.),
 - g) wymagane od wnioskodawców informacje lub oświadczenia umożliwiające weryfikację dopuszczalności udzielenia pomocy de minimis,
 - h) wymagane od wnioskodawców informacje lub oświadczenia umożliwiające weryfikację spełnienia warunku, o którym mowa w rozdziale X pkt 3.
5. Minister może ogłosić więcej niż jeden nabór wniosków w ramach programu. Nabór wniosków trwa co najmniej 14 dni od momentu opublikowania ogłoszenia o naborze.
6. Minister może określić w ogłoszeniu o naborze wniosków kryteria strategiczne. Spełnienie kryteriów strategicznych może wiązać się z otrzymaniem dodatkowych punktów. Punkty za kryteria strategiczne przyznawane są wyłącznie podmiotom, których wnioski zostały ocenione pozytywnie pod względem formalnym.
7. Jeden podmiot może tylko raz w roku kalendarzowym skorzystać z każdego z instrumentów wsparcia określonych w rozdziale V pkt 1–4. Oznacza to możliwość skorzystania w jednym naborze ze wszystkich instrumentów wsparcia, albo możliwość skorzystania z wybranych instrumentów wsparcia poprzez udział w kilku naborach wniosków ogłoszonych w danym roku.
8. Do oceny złożonych wniosków Minister powołuje zespół do oceny wniosków.
9. Minister udostępnia informacje o wnioskach, które zostały zatwierdzone, wraz z kwotą przyznanych środków oraz liczbą punktów uzyskanych w ramach oceny: formalnej, merytorycznej i strategicznej. Informacje publikowane są w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa, na stronie internetowej Ministerstwa www.gov.pl/rodzina oraz na stronie www.ekonomiaspoleczna.gov.pl.

10. Minister zawiera z podmiotem, którego wniosek został zatwierdzony, umowę o wsparcie działalności, o której mowa w art. 35 ustawy o ekonomii społecznej oraz wypłaca na jej podstawie środki finansowe.
11. W przypadku podmiotu, o którym mowa w rozdziale VI pkt 2, umowa może zostać zawarta po uzyskaniu przez wnioskodawcę statusu PS.
12. Minister nie zawiera umowy o wsparcie działalności z podmiotem, o którym mowa w rozdziale VI pkt 2, jeżeli podmiot ten nie uzyska statusu PS w terminie określonym w ogłoszeniu o naborze wniosków. Inne okoliczności, w których Minister może odstąpić od zawarcia umowy o wsparcie działalności, zostaną określone w regulaminie.
13. W przypadku niewykorzystania środków przeznaczonych na realizację programu, o których mowa w rozdziale X pkt 1 lub uwolnienia środków wynikających z rezygnacji lub niezawarcia umowy wsparcia działalności z podmiotem, którego wniosek został zatwierdzony, Minister może:
- ogłosić nowy nabór wniosków lub
 - przesunąć środki finansowe między instrumentami, o których mowa w rozdziale V pkt 1–3, bez ogłaszania dodatkowego naboru wniosków, lub
 - przeznaczyć środki finansowe na wsparcie innego podmiotu, którego wniosek został oceniony pozytywnie w ramach oceny formalnej, ale nie został zatwierdzony, bez ogłaszania dodatkowego naboru wniosków.
14. Informacja o rozstrzygnięciach, o których mowa w pkt 13, publikowana jest na zasadach określonych w pkt 9.
15. Minister może odwołać nabór wniosków ogłoszony w ramach programu w szczególności w przypadku braku środków finansowych.

X. FINANSOWANIE.

1. Na realizację programu przeznaczone zostaną środki:

	W tym:	2023	2024	2025
z Funduszu Pracy	dla PS na finansowanie instrumentów, o których mowa w rozdziale V pkt 1–3	20 mln zł	19,6 mln zł	19,6 mln zł
	koszty obsługi programu ponoszone przez Ministerstwo		0,4 mln zł	0,4 mln zł
z Funduszu Solidarnościowego	dla PS na finansowanie instrumentu, o którym mowa w rozdziale V pkt 4	2 mln zł	1,96 mln zł	3,92 mln zł
	koszty obsługi programu ponoszone przez Ministerstwo		0,04 mln zł	0,08 mln zł

2. Niedozwolone jest podwójne finansowanie tego samego wydatku, ze środków przewidzianych w ramach niniejszego programu, oraz innych środków publicznych, a w szczególności:
- środków z Funduszu Pracy przyznanych na wsparcie, o którym mowa w:
 - art. 21 ustawy o ekonomii społecznej,

- art. 46 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- art. 26g ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, z późn. zm.),

b) środków z EFS, EFS+ i KPO.

3. Minister zastrzega sobie prawo do żądania złożenia przez wnioskodawców oświadczenia potwierdzającego, że wnioskodawca nie będzie naruszać zasady, o której mowa w pkt 2.

4. Wsparcie dla PS w ramach programu, o ile ma formę pomocy publicznej, udzielane jest w formie pomocy *de minimis*, zgodnie z art. 32 ustawy o ekonomii społecznej.

5. Koszty ponoszone przez wnioskodawcę, którego wniosek został zatwierdzony w ramach programu są kwalifikowalne, jeżeli są:

- a) niezbędne dla realizacji programu,
- b) ujęte we wniosku,
- c) racjonalne i efektywne,
- d) wykorzystane wyłącznie na cel wskazany w ogłoszeniu o naborze,
- e) faktycznie poniesione w terminie realizacji działań określonym w umowie o wsparcie działalności,
- f) prawidłowo udokumentowane.

6. W 2023 r. kwalifikowane są wydatki poniesione od dnia ogłoszenia naboru wniosków do 31 grudnia 2023 r.

7. W kolejnych latach realizacji programu, kwalifikowane będą wydatki ponoszone w okresie, wskazanym w regulaminie, w maksymalnym przedziale od 1 stycznia do 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym wypłacono wsparcie finansowe.

8. Termin realizacji działań ujęty w umowie o wsparcie działalności musi być spójny z terminem wskazanym we wniosku, a także przypadać okresie kwalifikowalności określonym w regulaminie. Początek terminu realizacji działań może przypadać przed dniem zawarcia umowy.

9. Poniesienie przez podmiot uprawniony do składania wniosku, wydatków związanych z realizacją działań przewidzianych we wniosku, nie jest równoznaczne z przyznaniem wsparcia w ramach programu.

10. W przypadku kosztów wynagrodzenia pracownika dofinansowanych w ramach instrumentów wsparcia, o których mowa w rozdziale V pkt 1–3, kwalifikowalne są: wynagrodzenie netto, podatek dochodowy od osób fizycznych, należne od pracownika składki: na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz Pracownicze Plany Kapitałowe.

11. Szczegółowy katalog wydatków kwalifikowalnych lub niekwalifikowanych zostanie określony w regulaminie naboru wniosków.

12. PS zobowiązane są do ponoszenia wydatków w ramach programu z wyodrębnionego rachunku bankowych dla wsparcia finansowanego z Funduszu Pracy,

o którym mowa w rozdziale V pkt 1–3, a także wyodrębnionego rachunku bankowych dla wsparcia finansowanego z Funduszu Solidarnościowego, o którym mowa w rozdziale V pkt 4. Ponadto PS zobowiązane są do prowadzenia wyodrębnionej dokumentacji finansowo-księgowej środków finansowych otrzymanych na realizację zadania zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.), w sposób umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych.

13. W przypadku, kiedy wnioskodawca nie ma możliwości odzyskania podatku VAT, wszelkie wydatki jakie zostały wskazane w budżecie, są wydatkami brutto – podatek VAT jest wydatkiem kwalifikowalnym. W sytuacji, kiedy wnioskodawca jest uprawniony do odzyskania podatku VAT (podatnik według ustawy o VAT) składa oświadczenie o braku możliwości ubiegania się o zwrot podatku VAT z tytułu wydatków poniesionych na realizację projektu, w takim przypadku budżet ustalany jest w kwotach brutto. Niezłożenie oświadczenia o którym mowa powyżej oznacza, iż wnioskodawca ma możliwość odzyskania wydatków poniesionych na realizację projektu, w takim przypadku budżet ustalany jest w kwotach netto. W przypadku uzyskania możliwości odzyskania podatku VAT przez wnioskodawcę po podpisaniu umowy, zadanie realizowane jest zgodnie ze stanem faktycznym na dzień podpisania umowy. Kwota odzyskanego podatku VAT w tym przypadku zwracana jest na rachunek Funduszu , o którym mowa w pkt 1.

XI. OBOWIĄZKI INFORMACYJNE, MONITORING, SPRAWOZDAWCZOŚĆ, KONTROLA.

1. Podmioty, które uzyskają wsparcie finansowe w ramach programu, zobowiązane są do stosowania zasad określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 maja 2021 r. w sprawie określenia działań informacyjnych podejmowanych przez podmioty realizujące zadania finansowane lub dofinansowane z budżetu państwa lub z państwowych funduszy celowych (Dz. U. poz. 953, z późn. zm.).

2. Podmioty, które uzyskają wsparcie finansowe w ramach programu zobowiązane są również do stosowania znaku graficznego PS dostępnego na stronie internetowej prowadzonej przez Departament Ekonomii Społecznej w Ministerstwie¹¹.

3. Departament Ekonomii Społecznej w Ministerstwie jest odpowiedzialny za prowadzenie monitoringu realizacji programu, a także monitorowanie wybranych przedsięwzięć ujętych w zatwierdzonych wnioskach.

4. Minister sprawuje kontrolę nad prawidłowością wykonania umów o wsparcie działalności, które uzyskały wsparcie finansowe w ramach programu, w tym wydatkowania uzyskanego wsparcia finansowego.

5. Podmioty, które otrzymają wsparcie w ramach programu zobligowane są do złożenia sprawozdania z realizacji umowy o wsparcie działalności.

6. Zasady dotyczące przygotowania i złożenia sprawozdania, a także monitorowania przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku wynikają z: zawartej umowy o wsparcie działalności, regulaminu i ogłoszenia o naborze.

¹¹ Znak graficzny PS dostępny jest na stronie <https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/co-robimy/przedsiębiorstwa-społeczne/znak-graficzny-ps/>

7. Zasady dotyczące kontroli przedsięwzięcia ujętego w zatwierdzonym wniosku wynikają z: regulaminu oraz zawartej umowy o wsparcie działalności.